ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Штангрета Андрія Михайловича
на дисертаційну роботу Яремчука Ростислава Євгеновича
на тему «Антикорупційні механізми
в системі забезпечення економічної безпеки держави»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальностями 073 «Менеджмент», 051 «Економіка»

1. Актуальність теми та її зв'язок із науковими програмами.

Забезпечення економічної безпеки України в сучасних умовах безпосередньо пов'язане з ефективністю функціонування антикорупційних механізмів, що набувають особливого значення в умовах повномасштабної військової агресії. Війна істотно підвищила навантаження на систему державного управління, збільшила обсяги бюджетних видатків на оборону, відновлення інфраструктури та міжнародну фінансову допомогу, що, своєю чергою, посилило ризики корупційних проявів. За таких обставин удосконалення антикорупційної політики стає не лише інструментом підвищення ефективності використання державних ресурсів, а й важливою складовою національної безпеки та економічної стійкості держави. Формування дієвих механізмів запобігання, виявлення та протидії корупції сприяє зміцненню довіри громадян, міжнародних партнерів та інвесторів, забезпечує прозорість управлінських процесів і створює передумови для сталого соціально-економічного розвитку. Особливого значення набуває інтеграція сучасних цифрових технологій, розвиток інституційної спроможності антикорупційних органів, удосконалення нормативно-правового забезпечення та посилення громадського контролю. Реалізація зазначених заходів є необхідною умовою зміцнення економічної безпеки України, підвищення її конкурентоспроможності та успішної післявоєнної відбудови. Саме тому дисертаційне дослідження Яремчука Р. Є. є своєчасним й актуальним в поточних умовах.

Дисертація Яремчука Р. Є. є важливим кроком в теоретичному обґрунтуванні та розробленні науково-прикладних засад стосовно антикорупційних механізмів в системі забезпечення економічної безпеки держави. Відповідно, робота є актуальною і має суттєве наукове значення та вирішує поставлене наукове завдання.

Дисертацію виконано згідно з планами наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ у межах науково-дослідної роботи

«Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (номери державної реєстрації 0121U112498, 2021–2024 рр.; 0124U004437, 2024–2027 рр.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що наявні в дисертації та виносяться на захист, є теоретично обґрунтованими й містять результати їх практичного використання. Їх виклад супроводжується критичним оглядом та посиланням дисертанта на результати наукових робіт вітчизняних та закордонних науковців за обраною темою, вдалим застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів проведення досліджень, використанням сучасного методичного інструментарію та засобів обробки інформації.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в т.ч. офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів, аналітичних звітів НАЗК, монографій, численних наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, інтернет-джерел.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання, предмет, об’єкт і методи дослідження, викладено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, окреслено особистий внесок здобувача, наведено дані про апробацію результатів дослідження і публікації.

У першому розділі «***Теоретичні засади формування антикорупційних механізмів у системі забезпечення економічної безпеки держави»*** досліджено теоретичний базис забезпечення економічної безпеки держави, зокрема в контексті поглиблення розуміння таких понять як «безпека», «економічна безпека» та «економічна безпека держави». Охарактеризовано та обґрунтовано авторську позицію стосовно корупції як загрози для економічної безпеки держави. Сформовано соціально-економічне підґрунтя застосування антикорупційних механізмів.

У другому розділі «***Інформаційна основа забезпечення економічної безпеки держави в умовах посилення корупційних проявів»*** приділено увагу оцінювання та поточному рівню економічної безпеки України. Визначено науково-методичні засади оцінювання наслідків корупції для економічної безпеки

держави. Сформовано науково-методичні засади оцінювання наслідків корупції для економічної безпеки держави.

У третьому розділі «***Покращення антикорупційних механізмів у системі забезпечення економічної безпеки держави***» запропоновано варіант удосконалення інформаційного забезпечення антикорупційних механізмів в системі економічної безпеки держави. Шляхом вивчення фактичної практики та кращих іноземних практик сформовано теоретико-практичний підхід до запобігання корупції в приватному секторі. Розроблено методичні основи оцінювання результативності застосування методів реалізації функцій комплаєнс-системи підприємства.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими, що підтверджується використанням як вітчизняних, так і зарубіжних наукових праць, застосуванням таких підходів, методів і прийомів дослідження, як: індукції та дедукції, порівняння і систематизації; аналізу та синтезу; непараметричні статистичні; анкетування та експертного аналізу; моделювання; функціонального моделювання IDEF0; багатокритеріального оцінювання альтернатив; побудови ієрархій; морфологічного аналізу; графічний; абстрактно-логічний.

Достовірність положень і методичних розробок дисертаційної роботи підтверджується їхньою апробацією на всеукраїнських, міжнародних науково-практичних та інтернет-конференціях, публікацією у фахових виданнях та впровадженням результатів дисертаційної роботи в практичну діяльність.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна представлених у дисертації результатів полягає в узагальненні й обґрунтуванні науково-теоретичних засад та формуванні методичних і прикладних підходів стосовно антикорупційних механізмів в системі забезпечення економічної безпеки держави. До найсуттєвіших результатів, що отримані в процесі дисертаційного дослідження, доцільно віднести:

удосконалено:

– теоретико-методичний підхід до оцінювання корупції в Україні, який відрізняється від відомих інтегрованим поєднанням існуючих підходів з метою ліквідації найбільш суттєвих прогалин та обґрунтованою пропозицією збільшення груп респондентів під час проведення соціологічних опитувань і внесенням змін у методику розрахунку інтегрального індексу корупції, що спрямовано на

покращення достовірності результатів з утворенням необхідної інформаційної основи для кращої цільової орієнтації в застосуванні антикорупційних механізмів та відстеженні їх результативності стосовно протидії корупції як загрозі для економічної безпеки держави;

– науково-методичні засади оцінювання наслідків корупції для економічної безпеки держави, особливостями яких є побудова графічної моделі причин та наслідків корупції з наступним застосуванням модифікованого методу аналізу ієрархій (MAI), який дав змогу встановити взаємозв'язок за трьома рівнями (держава, підприємство, громадянин), що забезпечило високу достовірність та створення аналітичного підґрунтя для ефективного виконання запобіжних заходів у межах антикорупційної діяльності зі зменшенням негативного впливу на економічну безпеку держави;

– інформаційне забезпечення антикорупційних механізмів у системі економічної безпеки держави, яке відрізняється від відомих обґрунтуванням засад збирання, узагальнення, опрацювання, аналізування, обміну, задоволення інформаційних потреб, поширення та зберігання інформації відповідно до ієрархічних рівнів (особистий, мікро-, мезо- та макро-) з наступним застосуванням методу IDEF0 для формування й використання багатоканальних вертикальних і горизонтальних інформаційних потоків, що уможливлює ліквідацію інформаційної асиметрії й обмеження «інформаційного шуму» та покращення прозорості виконання завдань суб'єктами антикорупційної діяльності;

– теоретико-практичний підхід до запобігання корупції в приватному секторі, відмінність якого від існуючих полягає в обґрунтованій необхідності та визначенні суті основних складових комплаєнс-системи (мета, принципи, функції, завдання, методи та варіанти антикорупційних програм) в умовах кожного підприємства з ціллю зменшення комплаєнс-ризиків та результативного провадження антикорупційної діяльності на мікрорівні, що забезпечує позитивний синергетичний ефект у межах усієї ієрархії, тобто стосовно особистого рівня доброчесності працівника та зменшення загроз для економічної безпеки підприємства та економічної безпеки держави;

– методичні основи оцінювання результативності застосування методів реалізації функцій комплаєнс-системи підприємства з метою запобігання корупції в приватному секторі, які вирізняються математичним моделюванням на основі багатокритеріального оцінювання альтернатив, що дають змогу отримати

раціональну комбінацію стосовно запобігання й протидії корупції, зважаючи на поточну безпекову ситуацію й характер трансформації цієї загрози під впливом війни й цифровізації;

набули подальшого розвитку:

– понятійний апарат забезпечення економічної безпеки держави, який відмінний встановленням структурно-логічних взаємозв'язків, поясненням взаємообумовлюючого впливу та поглибленням розуміння суті таких базових дефініцій як «безпека», «економічна безпека», «економічна безпека держави», «загроза» та «економічні національні інтереси», що дозволило створити об'єктивно-логічний базис, у формі впорядкування безпекової ієрархії, функціональної структури, складу суб'єктів й об'єктів та переліку пріоритетних завдань, який відповідає поточному характеру трансформації безпекового середовища держави;

– соціально-економічне підґрунтя застосування антикорупційних механізмів під час забезпечення економічної безпеки держави, яке відрізняється комплексним урахуванням історично сформованого в Україні толерантного ставлення до побутової корупції з одночасно міцними підвалинами антикорупційної діяльності на основі громадського контролю, а також визначальних позицій кращих іноземних практик, які відповідають параметрам «скандинавської» й «азійської» моделі, набутого досвіду активності антикорупційних органів в Україні та встановленого впливу сприяючих і гальмуючих факторів, котрі визначаються як поточною складною безпековою ситуацією, так і змінами у формах прояву самої корупції, що в сукупності дозволило конкретизувати напрями розвитку антикорупційних механізмів у цілях обмеження впливу корупції як загрози для економічної безпеки держави.

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції, що наводяться як логічний підсумок проведеної автором роботи, є достатньо повними та обґрунтованими з високим ступенем наукової аргументації.

4. Практичне значення результатів дослідження.

Дисертаційна робота містить теоретико-методичні положення щодо удосконалення методичного та практичного інструментарію для формування й покращення антикорупційних механізмів в системі забезпечення економічної безпеки держави, а практичні результати доведені до рівня пропозицій і методичних розробок і враховані у діяльності Головного управління Національної

поліції у Львівській області (довідка від 02.09.2026 р.) та АТ «Ідея Банк» (довідка від 31.08.2026 р.).

Також наукові розробки та теоретичні узагальнення дисертаційної роботи впроваджені в освітній процес та наукову діяльність, зокрема:

– під час викладання навчальних дисциплін «Основи економічної безпеки», «Економічна безпека», «Ризик-менеджмент», «Тренінг з аналітики і фінансового планування», «Менеджмент безпеки організації», «Комплаєнс-менеджмент в організаціях», «Управління ризиками організацій» та «Система внутрішнього аудиту та контролю в організації» (акт впровадження в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ від 25.02.2026 р. № 16);

– для проведення подальших наукових досліджень із проблем: розширення категоріального силогізму системи забезпечення економічної безпеки держави; поглиблення теоретичного базису розроблення антикорупційних механізмів; формування соціально-економічного підґрунтя застосування антикорупційних механізмів в ході забезпечення економічної безпеки держави; розроблення теоретико-методичного підходу до оцінювання корупції в Україні; формування науково-методичних засад оцінювання наслідків корупції для економічної безпеки держави; посилення інформаційного забезпечення антикорупційних механізмів у системі економічної безпеки держави; розроблення теоретико-практичного підходу для запобігання корупції в приватному секторі (акт впровадження у наукову діяльність Львівського державного університету внутрішніх справ від 25.02.2026 р. № 4).

5. Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення, результати прикладних досліджень доповідалися, обговорювалися й одержали позитивну оцінку на 7 науково-практичних конференціях.

Положення наукової новизни, пропозиції та висновки дисертації опубліковано в 12 наукових працях (5 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 7 наукових праць у збірниках за матеріалами конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації).

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

У дисертаційній роботі Яремчука Р. Є. досягнута мета, вирішені поставлені завдання, сформульовані та обґрунтовані наукові положення. Висновки та пропозиції є особистим надбанням їх автора. Рівень проведених досліджень,

викладених у дисертації, відповідає сучасним вимогам до науково-дослідних робіт, що виконуються в національних університетах України.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи.

Оцінюючи представлену дисертаційну роботу в цілому позитивно, слід відмітити дискусійні положення та висловити наступні зауваження.

1. У підрозділі 1.1 (ст. 42–44) автор зосередився на критичному розгляді існуючих підходів до розуміння поняття «економічні національній інтереси». Результатом стало власне визначення, яке синхронізується з іншими в межах сформованого категоріального силогізму системи забезпечення економічної безпеки держави. Вважаємо, що отриманий результат необхідно було доповнити переліком відповідних інтересів, згадавши корупцію та антикорупційну діяльність.

2. На ст. 72–81 автор ретельно розглядає особливості «скандинавської» та «азійської» моделей антикорупційної діяльності, зокрема приводячи приклади стосовно країн, які посідають високі місця в рейтингу за Індексом сприйняття корупції. Вважаємо, що зроблені узагальнення потрібно було об’єднати і подати у формі таблиці з конкретизацією ключових відмінностей, що одночасно стало б необхідною підставою для уточнення параметрів, які притаманні для української антикорупційної діяльності та основою пропозицій стосовно покращення антикорупційних механізмів.

3. У підрозділі 2.2 здобувач характеризує рівень корупції в Україні порівнюючи методичні аспекти трьох відомих підходів. Отриманий результат у формі розробленого теоретико-методичного підходу можна сприймати як поступ, який має теоретичне й аналітичне підґрунтя та практичне спрямування. При вказаних позитивних моментах, уточнення потребують запропоновані зміни в методиці розрахунку показників, зокрема щодо Індексу корупції, в частині відмінності від існуючих, які розраховуються міжнародними інституціями.

4. У підрозділі 3.1 здобувач застосував метод IDEF0 для моделювання посилення інформаційного забезпечення антикорупційних механізмів. Основу такого моделювання визначило авторське розуміння суті поняття «антикризові механізми» (ст. 162). Вважаємо, що іншим підґрунтям повинен був стати аналіз поточної ситуації з інформаційним забезпеченням антикорупційних органів, зокрема для доведення відмінності запропонованої розробки.

5. На рис. 3.6 (ст. 187) представлено авторське сприйняття корупції, форми здійснення такого правопорушення та характеристику впливу на економічну

безпеку держави. Дотримуємося позиції, що представлені результати необхідно було підсилити аналітичними матеріалами, зокрема стосовно частоти окремих випадків та суттєвості втрат для підприємства й впливу на економічну безпеку держави.

Разом з тим, зроблені зауваження та висловлені дискусійні положення не перешкоджають позитивній оцінці дисертаційної роботи в цілому.

Окремі зауваження можна розглядати як побажання здобувачеві щодо напрямів подальшого дослідження проблеми.

8. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Яремчука Ростислава Євгеновича на тему «Антикорупційні механізми в системі забезпечення економічної безпеки держави» є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності спрямовані на виконання важливого наукового завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів стосовно антикорупційних механізмів в системі забезпечення економічної безпеки держави.

Положення дисертаційної роботи містять наукову новизну, мають теоретичну та практичну цінність, достатній рівень обґрунтованості та достовірності, виконані з використанням сучасних методів наукового пізнання. Дисертація є самостійною і завершеною працею, яка свідчить про наукову зрілість її автора. Поставлена у дослідженні мета досягнута, основні завдання успішно вирішені. Запропоновані дисертантом результати та висновки дослідження мають науково-практичну цінність та можуть бути використані у науковій, управлінській і педагогічній діяльності. Робота виконана з дотриманням академічної доброчесності.

Таким чином, дисертаційна робота Яремчука Ростислава Євгеновича на тему «Антикорупційні механізми в системі забезпечення економічної безпеки держави» виконана в рамках міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Економічна безпека соціально-економічних систем» за спеціальностями 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка» і за змістом відповідає її міждисциплінарній області, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів Україні від 12 січня 2022 р. № 44, а сам автор Яремчук Ростислав Євгенович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузях знань: 07 «Управління та адміністрування», 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальностями: 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка».

Професор кафедри менеджменту
та маркетингу у видавничо-поліграфічній справі
Інституту поліграфії та медійних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»
д.е.н., проф. Андрій ШТАНГРЕТ

Підпис д.е.н., проф. Андрія ШТАНГРЕТА засвідчую:
Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доц. Юрій ЯТЧИШИН